

KO SU RADNICI DANAS?

RADNIČKA okupacija privatne fabrike radi pokretanja proizvodnje spada u retke političke fenomene koji su se prvo desili na filmu, pa tek onda u stvarnosti. Četrdesetak godina pre nego što će radnici argentinskog Zenona samovlasno zauzeti i pokrenuti fabriku od koje su živeli pre nego što ju je privatni vlasnik upropastio, napustio i zaključao, u isti rizik se sa svojim drugaricama upustila i junakinja kratkog igranog filma *Dovana* italijanskog autora Dila Pontekorva; a o čemu okupatori Zenona pojma nisu imali. I inače malo poznata *Dovana* je argentinsku premijeru imala tek nedavno, deset godina nakon što su argentinski radnici otvorili novo poglavlje u praksi podružljivanja ekonomije i politike.

Moglo bi se reći da se u Beogradu ovih dana dešava nešto potpuno drugačije – mlade nezaposlene filmadžije i aktivisti okupirali su i pokrenuli bioskop Zvezda nakon što ga je privatni vlasnik upropastio, napustio i zaključao; prethodnih desetak godina radnici privatizovanih preduzeća širom Srbije su se često upuštali u sličan rizik, o čemu okupatori i današnji, samovlasni radnici Zvezde (kao i dobar deo „šire javnosti“, uostalom) očigledno imaju vrlo ograničena saznanja. Da li će ubuduće uspostaviti odnos prema radnicima iskustvima, zavisice isključivo od toga koliko budu istrajali u proklamovanoj nameri da od Zvezde naprave društveni bioskop. O dosadašnjim dometima i namerama piše Ivan Velisavljević, jedan od okupatora.

Ljudevit Kolar i u ovom broju piše o borbama, stranpućicama i današnjem položaju pripadnika jednog društva koje je nestalo u ratu, i ratnih veterana, bivših radnika i upravljača društvenom imovinom koje više ne postoji. Deo iskustva koje bi trebalo da imaju u vidu današnji borci za društveno, iz najmanje dva razloga – ako hoće da zaista budu društveno preduzeće, i ako hoće da se kompetentno suprostave vlasti i svim njenim manipulacijama.

Pitanje ko su radnici danas, koje razmatramo na okruglom stolu u petak u 18.00, obuhvata i Velisavljevićeve i Kolarove dileme.

Učitelj nezalica i njegovi komiteti

FILM JE POLITIKA, BIOSKOP JE DRUŠTVO

Okupacija bioskopa Zvezda, iznutra i spolja

OKUPACIJA bioskopa Zvezda pokazala je da su mnoge stvari koje smo u opštoj apatiji otpisali kao besmislene – vraćene u naše živote i dale neke rezultate. Makar samo u borbi protiv apatije.

Beograd i Srbija odlučili su da postanu deo sveta na najgori način i u teškim trenucima: izdvajajući se sve manje za kulturu, zbog krize kapitala sve manje mari za dobrobit ugroženih, javna dobra se brutalno rasprodaju... Da je ova situacija oko bioskopa Zvezda internacionalno važna, govori i činjenica da se građanske akcije zauzimanja, odbrane i osnivanja zajedničkih prostora odigravaju širom sveta. U našem konkretnom slučaju, moglo se zaključiti da prema državi, politikantima i vlasnicima kapitala u Srbiji ne treba biti baš blagonaklon, već ih držati na oku, jer nas čeka novo zanemarivanje društvene kontrole, i novi talas privatizacija, koji će verovatno biti još drastičniji nego onaj tokom rata 1990-ih i partijskog prisvajanja resursa nakon 2000. godine. Na kraju, u svim medijima čuo se najzad i glas radnika, u ovom slučaju bivših radnika Beograd filma, uz puno priznanje njihove dosadašnje borbe i isticanje sadašnje pozicije. Preko kulture i na velika vrata, ponovo je podstaknuta priča o privatizacijskim mahinacijama, o dobitnicima, gubitnicima i socijalnoj pravdi.

Prema tome, osim borbe protiv apatije, okupacija bioskopa Zvezda pokazala je nekoliko važnih stvari.

Najpre, da putem kulture možemo efikasno dopreći do širih političkih pitanja. Da umetnost nikada ne može biti politički nevina, niti izuzeta od konteksta, čak i kada želi da bude autonomna. Štaviše, baš onda kad želi da bude autonomna i nezavisna – umetnost postaje politička. To smo znali i ranije, ali dobro je da smo još jednom potvrdili u praksi.

Podsetili smo se, takođe, da umetnici, radnici, studenti i intelektualci, udruženi, mogu pokrenuti društvene promene i pitanja: da se mogu bez podozrenja okupiti oko nekih konstruktivnih ciljeva i vrednosti, i dozvati brojne pripadnike društvenih grupa na razgovor o tome u kakvom društvu, i po kakvim pravilima, želimo da živimo.

I to se pokazalo delatno, u praksi, na primeru jednog bioskopa. Svi mi koji smo solidarno, u potpunosti ravnopravnosti, čistili, prali, popravljali, spavali, dežurali na vratima, pozivali medije, fotografisali, nabavljali potrebštine, kreirali program – uspešli smo da oživimo jedan bioskop i oko njega pokrenemo održivu i zanimljivu kulturnu, društvenu,

pa ako hoćete i ekonomsku aktivnost.

Ne treba zaboraviti koliko je to ozbiljna i relevantna poruka – ona ističe da građanska neposlušnost usmerena na konkretnu, organizovanu akciju, može ukazati na greške države i tržišta, na nemar prema javnom dobru i zajedničkom interesu. I pokrenuti socijalni dijalog u kome se može razgovarati o tim pitanjima, bilo da se slažemo ili ne. U isto vreme, ta akcija istakla je solidarnost, ravnopravnost i „pritisak odozdo“ građana koji su uzeli stvari u svoje ruke. U osnovi, čini mi se da je to zahtev za više demokratije, i da odatle dolazi tako široka podrška nekom osnovnom smislu akcije od strane ljudi koji su inače suprotnih mišljenja. Čini mi se da su ideja i praksa građanske neposlušnosti, iako originalno tekovine liberalizma, tokom akcije u Zvezdi skrenule ka socijalnoj levisi, i da se stvorila zanimljiva politička aura cele „okupacije“. Čak bih se usudio da kažem kako je to, za sada, već dovoljan domet akcije.

Doduše, po banalnim pravilima žanra, u medijima je počela terevenka mešetara, političara, eksperata i novinara, koji su, iz oportunizma ili želje da nekako profitiraju ili operu savest, odlučili da podrže ili ospore neposlušne građane na najfinitnije načine. No, i to je bilo korisno: pred sve nas u Novom bioskopu Zvezda izašli su licemerje, korumpiranost i magla političke podrške i „lepe umetnosti“, iza kojih se kriju zakulisni dilovi i klasne pozicije. Čini mi se da su, svakom ko je pratio situaciju u medijima, aktivisti bili trista puta simpatičniji od pomenute bulumente.

Takođe verujem da su pametni mladi ljudi unutar Zvezde, koji tek stupaju u društvo i kulturu ove zemlje, jasno shvatili da imaju izbor: ili će nastaviti korumpiranu praksu ekipa koje su bile u establišmentu u prošlosti i sadašnjosti, ili će shvatiti koliko je loše po celo društvo to muljanje u raspodeli para i funkcija, svrstavanje u klanove i stranke, podilaženje državi i biznismenima kriminalcima, dokle nas je to dovelo u svim sferama, pa i u kulturi. I verujem da su jasno shvatili da moraju probati sami, svojim primerom, da pokažu kako bi trebalo drugačije i bolje: i da je svakome na čast šta će izabrati kad dođu teški dani.

Zato je sada presudno šta će se dogoditi iznutra. Ključno pitanje je kakva će biti mala ekonomija i psihologija tog samoorganizovanog bioskopa, jer ona presudno utiče na politiku tog bioskopa, baš sada, dok je u međuprostoru i dok se nije strukturisao. Iako smo ušli pre svega da provociramo, družimo se i gledamo filmove, mi u

za samoobrazovanje

Riliten

uciteljnezalica.org društvena pitanja

bioskopu očito ne provodimo vreme samo zbog umetnosti, već se bavimo politikom samim tim što organizujemo stvarnost. Zato niko od nas ne sme da previdi šta nam se događa, i mora zauzeti stav prema organizaciji stvarnosti. Tu se, zapravo, konstituišu političke i etičke pozicije – pa evo mog pogleda.

Zato što sam vereni demokrata, želim da se u Novom bioskopu Zvezda stvori velika, raznovrsna grupa ljudi koja odlučuje ravnopravno, otvoreno, uz polaganje računa i dogovor svih sa svima, i uz aktivnu brigu o društvenom interesu, javnom dobru i dostupnosti prostora svim dobronamernim građanima. Ne bi valjalo da se naprečac stvaraju direktori i šefovi računovodstva, urednici programa, šefovi kadrovske službe i PR-a, a da se o tome ne razgovara, da se to ne dovodi u pitanje, da se o tome ne pitaju drugi: jer tako svi koji se žrtvuju za bioskop Zvezda mogu biti izmanipulisani kako spolja, tako i iznutra. Od države i moćnika, koji će nam sutra podeliti funkcije i dodeliti kancelarije, sve tapšući nas po ramenu, ali i od nas samih, od naših drugova i drugarica koji bi na sve to u odsudnom trenutku olako pristali, a koji su u sve ovo na početku ušli čista srca.

Bojim se da nema više čistog srca – sad se prljaju ruke. Zato se valja suočiti sa stvarnošću: u Zvezdi se stvara preduzeće. Ono nije upisano u privredni registar, ali je tu, u praksi, i čak se ne mora nužno realizovati u prostoru Zvezde. Ali se u njemu sada gradi ekonomija i upravljanje ekonomijom – što je osnova politike. I mislim da to uopšte nije problem. Baš naprotiv, to je odlično. Problem je kako će da funkcioniše to preduzeće i kakva se poruka time šalje.

Da li ćemo u Zvezdi napraviti drugačiji model od države i privatnika, koji su pokazali šta hoće i umeju upravo tako što su upropastili bioskop? Ako se stvori isti stari model, gde postoji tvrda hijerarhija i zatvorenost u odlukama, gde mali broj ljudi ljubomorno i tvrdoglavo čuva informacije, gde se ne poziva na dijalog i učestvovanje društva, nego na okupljanje u klanove – to šalje lošu poruku. Ako se u taj prostor zatvori „odabrana ekipa“ koja tvrdi da je bolja od drugih, jer je, eto, šutnula vrata nogom i ušla u nečiji posred, onda će biti da svaka takva ekipa može da zloupotrebljava plemenitost aktivista, volontera ili zainteresovanih građana, a onda samo sačekda da je kupi država ili privatnik, i tu se dobro pozicionira.

To nije ništa novo, to se milion puta dosad desilo, i tako su pokvarene mnogo dobre ideje.

Na nas u Zvezdi, u ime filma i kulture, stavljaju šape država ili privatnici, a mi još nemamo odgovor i ne kažemo jasno da hoćemo nešto drugo. Jer to je za mene jedini ispravan odgovor: hoćemo da budemo nezavisni, demokratski, otvoreni, transparentni, društveni. Zato je sada došlo do tačke u kojoj je okupacija završena, a otvoreno pitanje oslobođenja. Moja je pozicija, nadam se, odsada jasna.

Ne bih rekao da je tu reč o razdvajanju na političare i umetnike. Uostalom, Godar i Rivet to nam rekli: filmska forma je pitanje morala. Film je politika, a bioskop je društvo.

Zato je toliko važno kakve ćemo filmove snimati, i kako ćemo upravljati bioskopima.

Ivan Velisavljević

Imenovati TO ratom

Seriya okruglih stolova

RADNICI I POLITIKA XVI sesija

Petak 12. decembar 2014. godine u 18:00 h
Učitelj nezalica i njegovi komiteti
Resavska 21, stan br. 5, Beograd

Učitelj nezalica i njegovi komiteti vas poziva na *šesnaesti* u seriji okruglih stolova *Radnici i politika*, na temu

KO SU RADNICI DANAS?

U vreme socijalizma država je postavila strukturu orrganizacije radnika kroz sistem samoupravljanja i kroz sindikate. Učešće u tom sistemu bilo je kriterijum i mera za samoopredeljenje i spoljnu definiciju radnika. Od tog sistema, a u skladu sa načinom organizacije radnika u kapitalizmu, ostali su samo sindikati, koji funkcionišu uglavnom još samo u javnim preduzećima, ustanovama i službama. Javna preduzeća i ustanove su danas najveći poslodavci u državi, koja preko svojih zavisnih preduzeća i partnera u privatnom sektoru utiču na orgoman broj ljudi, pa je prema tome članstvo i učešće u sindikalnoj strukturi danas i dalje kriterijum i mera spoljne definicije i samoopredeljenja radnika: samoopredeljenja u smislu učešća u zajednici i interesnoj grupi, i spoljna definicija po tome što su sindikati jedini priznati radnički partner, protivnik i sagovornik vlasti, a i većine levičarskih aktivista. Ovakvo važna uloga i odgovornost sindikata nameće važno pitanje koju političku poziciju sindikati dodeljuju svojim članovima? Da li je jedina politička borba radnika suprodstavljanje vlasti i pregovaranje sa vlastima oko uslova rada, to jest uslova ropstva? Istovremeno, veliki broj radnika (nekadašnjih društvenih preduzeća) koji su u procesu privatizacije izbačeni iz definicije i političke pozicije radnika (nisu više zaposleni, nisu više članovi sindikata...), otvorili su sitna preduzeća koja i sama zapošljavaju druge radnike. Iako u ovim preduzećima formalno, praktično i teorijski postoji odnos vlasnik/poslodavac – radnik/zaposleni, njihovi vlasnici često rade iste poslove kao i zaposleni, i imaju subjektivno osećanje da su radnici (odakle potiču), i da dele sudbinu svojih radnika/zaposlenika tj. čine situ borzoaziju koja je bliska radničkoj klasi i deli njene interese. Neuspeh tih preduzeća često se pripisuje neznanju radnika-vlasnika kao menadžera, a ne drakonskim uslovima koje je vlast nametnula malim i srednjim preduzećima i koji prouzrokuju zapošljavanje radnika-zaposlenih po prekkarnim uslovima i na crno.

Poseban deo preduzetništva danas je tamo gde su bivši direktori preuzeli društvene fabrike, njihovu opremu, kontakte, veze, znanje i poštovanje radnika koje su stekli kao direktori društvenih preduzeća, i sada posluju kao privatnici. Mali broj njih to radi sa i/ili u ime radnika i radnika-akcionara, većina koristi izgovor tranzicije da prikrije najsureviju kapitalističku ucenu i eksploataciju radnika.

Koja operativna definicija radnika će omogućiti njihovu političku subjektivaciju i organizacioni oblik u tako širokoj lepezi situacija, često sa dijametralno suprotnim kratkoročnim interesima i različitim nivoima svesti? Koja definicija bi odgovarala postojećoj stvarnosti i potrebama?

VETERAN, ILI SOCIJALNI SLUČAJ

(Za sada samo moralna satisfakcija 2)

NEPOSREDAN povod za ovaj tekst je objavljivanje Vladinog nacrta zakona o veteranima 1. decembra ove godine, i simulacija javne rasprave o ovom nacrtu, koji možete naći na adresi <http://www.minrzs.gov.rs/cir/aktuelno/item/1591-poziv-za-javnu-raspravu-nacrt-zakona-o-pravima-boraca,-vojnih-invalida,-civilnih-invalida-rata-i-klanovarnjihovih-porodica>

Nacrt Zakona je takav da zapravo želi da eliminiše što veći broj veterana i invalida: ograničava se pokretanje postupka na pet godina nakon nastanka bolesti, a od najskorijeg rata, onog na Kosovu, prošlo je petnaest godina; veteran I klase po Zakonu je onaj koji je proveo na ratištu 300 dana, a na „vojnu vezbu“ se uglavnom pozivalo na dva meseca...

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

Zahvaljujući činjenici da se Zakon o veteranima još uvek donosi, poslednje obećanje je bilo da će biti donet do kraja tekuće 2014. godine, samim tim se i ne zna tačan broj veterana, a u različitim nezvaničnim procenama se sa brojkom od 400 hiljada do čak 700 hiljada. Što bi značilo da bi se donošenjem Zakona broj socijalnih slučajeva, ne veterana ili boraca, povećao za od 400 hiljada do 700 hiljada, što bi ujedno značilo i nametanje novog problema Ministarstvu. Jedva su smislili i doneli dokument kojim se socijalni slučajevi, a koji su radno sposobni, obavezuju na radne obaveze, odnosno opravdavanje radom sredstava koja se primaju na ime socijalne pomoći, kada evo novih problema, socijalnih slučajeva, takozvanih „boraca“ ili „veterana“!

donator:

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO • OPEN SOCIETY FOUNDATION

partneri:

Imenovati TO ratom

Izdavač:
Učitelj nezalica i njegovi komiteti
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica

Savez za radničko društvo